

М.В. Хахалін, здобувач третього освітнього рівня (доктор філософії)

boykomykola38@gmail.com

<http://orcid.org/0009-0004-4554-4527>

Уманський національний університет садівництва

ЗНАЧЕННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК ОСНОВИ ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Досліджено значення розвитку малого підприємництва як основу їх конкурентоспроможності. Обґрунтовано значну роль малого підприємництва у забезпеченні конкурентного середовища, гнучкості національної економіки. Зазначено, що розвиток малого підприємництва є необхідною умовою розкриття економічного та інноваційного потенціалу країни, оскільки мале підприємство є ключовим сегментом ринкової економіки, воно забезпечує економічну стабільність країни, наповнює бюджети, створює робочі місця, насичує ринок товарами та послугами, формує конкурентне середовище. Мале підприємство демонструє мобільність в умовах швидкої динаміки суспільних процесів, адаптує до змін ринку. Обґрунтовано, що мале підприємство є особливим сектором ринкової економіки, який є основою дрібного виробництва та здійснює швидку окупність витрат виробництва, сприяє розширенню межі свободи ринкового вибору, забезпечує насичення ринку товарами. Малі підприємства являються досить поширеною й ефективною формою господарювання, оскільки вони мають багато таких рис, які не можуть бути притаманні великим підприємствам. Саме мале підприємство здатне найоперативніше реагувати на кон'юнктуру ринку і таким чином надавати ринковій економіці необхідної гнучкості. Проведено аналіз розподілу кількості підприємств у 2010-2022 роках, який показав, що малі підприємства складають основну частку у загальній кількості підприємств, їх питома вага становить в межах 94,2% - 95,5%. Обґрунтовано, що на сьогодні в ринковій економіці одне із основних місць посідають саме малі підприємства, так як вони можуть протистояти монополістичним структурам та виступають економічним фундаментом стримування підвищення цін. Малі підприємства утримують баланс між інтересами учасників ринку, створюють усі ринкові сегменти та роблять асортимент продукції й послуг. Тому можна стверджувати, що

об'єктивно є необхідною підтримка функціонування та розвитку малих підприємств. Проведено аналіз розподілу обсягу реалізованої продукції підприємств, який показав, що в Україні у період 2010 – 2022 років обсяг реалізованої продукції загалом всіх підприємств збільшився на 7666789,9 млн грн. Частка обсягу реалізованої продукції малими підприємствами становила в межах 16,9% - 20,5%. Обґрунтовано значення підтримки подальшого розвитку підприємницької діяльності в Україні як одного із пріоритетних напрямків реалізації економічної політики нашої держави.

Ключові слова: підприємництво, підприємство мале підприємництво, підприємницька діяльність, малий бізнес, конкурентоспроможність, конкурентне середовище, суб'єкти підприємництва, розвиток економіки, ринкова економіка.

Постановка проблеми. Розвиток малого підприємництва є необхідною умовою розкриття економічного та інноваційного потенціалу країни. Дрібні фірми в Україні виступають фундаментом розвитку національної економіки, оскільки є засобом створення додаткових робочих місць та своєрідної самореалізації, зменшують рівень безробіття, розвивають інноваційні підходи до ведення бізнесу, впливають на конкурентну боротьбу, насичують ринок товарами, послугами та роботами. Наявність великої кількості малих підприємств в економіці країни надає економічній системі гнучкості, маневреності, пристосованості до швидко мінливої обстановки та кон'юнктури ринку. Протягом останніх років чималу увагу зосереджено на темі підприємництва, оскільки за дослідженнями аналітиків, по всьому світу підприємництво значною мірою сприяє економічному зростанню і розвитку будь-якого суспільства або країни в цілому [1]. Проблема формування малого бізнесу в Україні пов'язана із забезпеченням механізмів політичної стабільності, валютної, податкової, митної політики, економічними перетвореннями, широкою приватизацією та демократизацією суспільства. Економічний простір України володіє потужним потенціалом і має широкі можливості щодо розвитку малого бізнесу та підприємництва загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наразі проблеми та перспективи розвитку малого підприємництва в Україні знаходяться у полі зору провідних вчених та економістів. Актуальність цього питання обумовлена потребами економіки країни у розвитку даних структур. Суттєвий внесок у вирішення проблем розвитку та функціонування малого бізнесу внесли Т.О. Білик, В.Б. Васюта, В. В. Виговська, В.А. Гайдук, О.В. Дикань, А.П. Дука, О.М. Житник, В.М. Марченко, та інші. Питаннями функціонування та розвитку малого підприємництва в Україні присвятило

багато праць провідних науковців, такі як: Біляк Т.О., Бортнік С., Бутенко А. І., Василець Н. М., Васюта В., Путря А., Пивоваров В., Виговська В. В., Галь В.М., Мочерний С. В., Науменкова С.В., Люта О.В., Фролова В.Ю., Янчук Ю. В., Чернега І.І., Шидлівська І. І. та інші. Сучасними українськими вченими досліджено загальні характеристики функціонування суб'єктів малого бізнесу в нашій державі в умовах перехідної економіки. Але, незважаючи на широкі дослідження, в сучасному світі проблема розвитку малого бізнесу ускладнюється загальносвітовою фінансово-економічною кризою [1-19].

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження значення розвитку малого підприємництва як основи їх конкурентоспроможності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вагома роль малого підприємництва у забезпеченні конкурентного середовища, гнучкості національної економіки, зайнятості та доходів населення здобула широке визнання на всіх рівнях та знайшла свій вияв у здійсненні спеціальних заходів державної політики щодо підтримки розвитку малого бізнесу в Україні. Досвід розвитку економіки розвинених країн підтверджує необхідність, доцільність розвитку малого підприємництва як перспективний напрямок розвитку для створення об'єктивних умов встановлення ефективної взаємодії держави і виробничого сектору, створенню нових робочих місць, реалізації соціально-економічних програм, структурної перебудови і оновлення виробництва, побудови власне ефективної економічної стратегії [2-19]. Відповідно підвищуються вимоги до побудови ієрархії довгострокових прогнозних завдань і тактики економічної політики, яка повинна поєднувати в собі максимальне стимулювання розвитку незалежних суб'єктів підприємництва зі спрямуванням їхньої діяльності в руслі загальної стратегії економічного розвитку. Реалізація державної економічної політики, не підпорядкованій єдиній стратегії державотворення і необмежена необхідністю суворого дотримання вимог національної безпеки, загострила успадковані від радянських часів диспропорції та фактично не забезпечила розбудову в Україні повноцінної ринкової економіки. Відсутність послідовної антикризової політики веде до підтримання перманентного стану трансформаційної кризи [3]. У нашій країні в залежності від природно-кліматичних, національних, технологічних та інших особливостей регіонів можуть бути різні критерії функціонування малого бізнесу.

Законодавство України надає широкі права щодо створення малих підприємств. Так, засновниками їх можуть бути орендні, колективні, спільні підприємства, кооперативи, акціонерні товариства та інші

підприємства й організації, а також громадяни, члени сімей, інші особи, що спільно ведуть трудове господарство. У зв'язку з цим будь-яке створене мале підприємство, зберігаючи пріоритет свого засновника, є відповідно і державним, колективним, приватним. Діяльність кожного з них регулюється діючим законодавством. Отже малі підприємства - це не якийсь конкретний тип підприємства, а частина наявних, виділена тільки за критерієм їхнього розміру й наділена додатковими правами та пільгами [4].

Малі підприємства являються досить поширеною й ефективною формою господарювання, оскільки вони мають багато таких рис, які не можуть бути притаманні великим підприємствам. Саме мале підприємство здатне найоперативніше реагувати на кон'юнктуру ринку і таким чином надавати ринковій економіці необхідної гнучкості. Ця властивість малого бізнесу набуває особливого значення в сучасних умовах, коли відбувається швидка індивідуалізація і диференціація споживацького попиту, прискорення науково-технічного прогресу, розширення номенклатури товарів та послуг [5].

Крім того, малий бізнес мобілізує значні фінансові й виробничі ресурси населення (у тому числі трудові й сировинні), які за його відсутності не були б використані.

Мале підприємництво є ключовим сегментом ринкової економіки. Воно забезпечує економічну стабільність країни, наповнює бюджети, створює робочі місця, насичує ринок товарами та послугами, формує конкурентне середовище. Мале підприємництво демонструє мобільність в умовах швидкої динаміки суспільних процесів, адаптує до змін ринку, впроваджує новітні технології. Розвиток малого підприємництва сприяє формуванню середнього класу, становленню громадянського суспільства, зменшенню соціальної нерівності та напруги, прискоренню демократизації ринкових відносин та забезпеченню соціальної стійкості [6].

Розвиток малого бізнесу також виступає дієвим чинником, що пом'якшує соціальну напругу і сприяє демократизації ринкових відносин, тому що саме він є фундаментальною основою формування "середнього класу", а отже, й послаблення властивої ринковій економіці тенденції до соціальної диференціації [7].

Істотний внесок малого бізнесу полягає у формуванні конкурентного середовища, що для нашої високо монополізованої економіки має першорядне значення. Не можна також забувати, що малі підприємства менше впливають і на екологічне становище. Значна роль малого бізнесу в здійсненні прориву в ряді найважливіших напрямків НТП, насамперед в області електроніки, кібернетики й інформатики [8].

У нашій країні цю роль важко переоцінити. Всі ці і багато інших властивостей малого бізнесу роблять його розвиток істотним чинником і складовою частиною реформування економіки України.

У розвинутих країнах саме малому бізнесу приділяються увага в державному масштабі. Держава підтримує малий бізнес як грошима, так і різноманітними пільгами, у сфері податкової політики. Проте, із великим жалем, залишається констатувати, що більш над усе не повезло в ході економічних перетворень, що розгорнулися в Україні, малому бізнесу. Діючої системи стимулювання створення малих підприємств не існує, як і немає господарського механізму їхньої підтримки. Не розроблена державна програма розвитку малих підприємств.

Світовий досвід і практика господарювання показують, що найважливішою ознакою ринкової економіки є існування і взаємодія багатьох великих, середніх і малих підприємств, їх оптимальне співвідношення. Найбільш динамічним елементом структури народного господарства, що постійно змінюється, є мале підприємництво. Набутий власний досвід, позитивні результати розвитку малого підприємництва в країнах, які пройшли етап реформування економічних систем, показують, що воно є одним із засобів усунення диспропорцій на окремих товарних ринках, створення додаткових робочих місць і скорочення безробіття, активізації інноваційних процесів, розвитку конкуренції, швидкого насичення ринку товарами та послугами. А малі підприємства, за певних умов і за підтримки з боку держави, - потенційно інноваційні, гнучкі й витрато-ефективні, мають підприємницький досвід і достатній професійний рівень [9].

Відповідно до Господарського кодексу України в редакції від 22.03.2012 року існує розподіл підприємств за критеріями великих, середніх, малих та мікропідприємств:

Великі підприємства – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) перевищує 250 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності перевищує суму, еквівалентну 50 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України [10].

Середні підприємства – інші суб'єкти господарювання.

Малі підприємства – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10

мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України [11].

Мікропідприємства – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України [12].

Таблиця 1.

**Розподіл кількості великих, середніх, малих та мікропідприємств
у 2010-2022 рр.**

	2010 р	2015 р	2019 р	2020 р	2021 р	2022 р	Абсолютне відхилення (+, -)
Усього ¹ , одиниць	378810	343440	380597	373822	370834	261924	-116886
<i>відсотків</i>							
великі підприємства	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0
середні підприємства	5,5	4,4	4,7	4,7	4,7	5,6	0,1
мали підприємства	94,3	95,5	95,2	95,2	95,1	94,2	-0,1
з них мікропідприємства	79,3	82,8	82,3	82,4	82,2	78,7	-0,6

¹ Без урахування результатів діяльності банків
Розраховано на основі даних [13 С. 332].

В Україні у період 2010 – 2022 років малі підприємства складають основну частку у загальній кількості підприємств, їх питома вага становить в межах 94,2% - 95,5%. Малі підприємства є основною ланкою, яка забезпечує виробництво різноманітних товарів та надання послуг. Завдяки функціонуванню малих підприємств в Україні наповнюється бюджет країни; створюються робочі місця, що позитивно впливає на рівень зайнятості населення; формується конкурентне середовище.

Мале підприємництво є особливим сектором ринкової економіки, який слугує основою дрібного виробництва та здійснює швидку окупність витрат виробництва, сприяє розширенню межі свободи ринкового вибору, забезпечує насичення ринку товарами, послугами та додатковими робочими місцями, сприяє послабленню монополізму в економіці. Воно визначає ступінь економічної свободи (вільний доступ до інформації, ресурсів, ринків), обсяг сукупного попиту, рівень розвитку ринків,

конкуренції, стабільність національної валюти, податкову політику, рівень доходів населення, домінування певної ідеології тощо [14].

На сьогодні в ринковій економіці одне із основних місць посідають саме малі підприємства, так як вони можуть протистояти монополістичним структурам та виступають економічним фундаментом стримування підвищення цін. Малі підприємства утримують баланс між інтересами учасників ринку, створюють усі ринкові сегменти та роблять асортимент продукції й послуг. Тому можна стверджувати, що об'єктивно є необхідною підтримка функціонування та розвитку малих підприємств.

Таблиця 2.

Розподіл обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) великих, середніх, малих та мікропідприємств у 2010-2022 рр.

	2010 р	2015 р	2019 р	2020 р	2021 р	2022 р	Абсолютне відхилення (+, -)
Усього ¹ , млн. грн	3366228,2	5159067,1	9639730,6	10049870,8	13616793,2	11033018,1	7666789,9
<i>відсотків</i>							
великі підприємства	41,6	39,8	37,7	36,1	37,8	36,5	-5,1
середні підприємства	41,5	42,0	43,2	43,4	43,3	44,5	3,0
малі підприємства	16,9	18,2	19,1	20,5	18,9	19,0	2,1
з них мікропідприємства	5,4	6,0	6,4	7,0	6,3	6,1	0,7

¹ Без урахування результатів діяльності банків
Розраховано на основі даних [13 С. 341].

В Україні у період 2010 – 2022 років обсяг реалізованої продукції загалом всіх підприємств збільшився на 7666789,9 млн грн. Частка обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) малими підприємствами протягом усього аналізованого періоду становила в межах 16,9% - 20,5%.

Мале підприємництво швидко реагує на зміни кон'юнктури ринку, надаючи економіці потрібної гнучкості, що приводять до стрімкого розвитку. Ця особливість малого бізнесу має в умовах сучасності особливу значущість з огляду на процеси швидкої індивідуалізації та різноманіття споживчого попиту, прискорення науково-технічного процесу, зростання номенклатури та асортиментної групи вироблених товарів, робіт, послуг.

Чимало мале підприємництво в Україні зазнало серйозних втрат через розпочату рф повномасштабну війну, що призвело до їх зупинки та збільшення безробіття в країні. Тому відновлення й розвиток малого підприємництва – надзвичайно важливе багатовимірне завдання [15].

На початку 2020 року весь світ зіткнувся з новим викликом – пандемією COVID-19, яка спричинила початок нової глобальної кризи, яку посилює вторгнення РФ в Україну у 2022 році. Пандемійна рецесія була унікальною в порівнянні з попередніми спадами, вплив пандемії на економіку був надзвичайно стрімким і потужним. При цьому ковідна криза характеризувалася високою невизначеністю щодо тривалості впливу на економіку. Глобальний характер пандемії неминуче позначився на обсягах виробництва, а основними чинниками галопуючої інфляції стали: зростання цін на енергоресурси та сировину; нестача робочої сили; політика протекціонізму та міграційні обмеження; криза глобальних ланцюгів вартості (ланцюгів постачань) [16].

Підтримка подальшого розвитку підприємницької діяльності в Україні повинна бути одним із пріоритетних напрямків реалізації економічної політики нашої держави. Незважаючи на те, що згідно з Указом Президента в Україні запроваджено спрощену систему оподаткування (фіксований податок, єдиний податок), з року в рік Уряд, Державна податкова адміністрація України роблять спроби ліквідувати чинну спрощену систему оподаткування, хоча спрощена система оподаткування повністю себе виправдала. Державі потрібно надалі розробляти та впроваджувати державні програми, які допоможуть створювати нові суб'єкти підприємництва та підтримувати розвиток вже існуючих.

Висновки. Отже, значення розвитку малого підприємництва в ринковій економіці дуже велике, оскільки без малого підприємництва ринкова економіка не в змозі ні функціонувати, ні розвиватися. Становлення та розвиток його є однією з основних проблем економічної політики в умовах переходові від адміністративно-командної економіки до нормальної ринкової економіки. Малий бізнес у ринковій економіці – головний сектор, що визначає темпи економічного росту, структуру і якість валового національного продукту.

Отже, до основних переваг функціонування та розвитку малого підприємництва можна віднести забезпечення економічної стабільності країни, насичення ринку різноманітними товарами та послугами, наповнення бюджету, створення робочих місць, формування конкурентного середовища. Мале підприємство посідає одне з основних місць в ринковій економіці країни, оскільки саме малі підприємства виступають економічним фундаментом стримування підвищення цін та можуть протистояти монополістичним структурам. Завдяки функціонуванню малого підприємства дотримується баланс між інтересами учасників ринку. Тому вкрай важливою є підтримка функціонування та розвитку

малих підприємств. Всі перераховані фактори роблять розвиток малого підприємництва вагомим чинником і складовою частиною реформування економіки України.

Список використаних джерел.

1. Чернега І.І., Бленда Н.О., Непочатенко О.А., Коротєєв М.А., Мальована М.М., Пономарьова М.С. Основи формування соціального підприємництва як сучасної форми господарювання. «Наука і техніка сьогодні» (Серія «Економіка») : журнал. 2022. № 1(1). С. 168-179. Режим доступу : <http://perspectives.pp.ua/index.php/nts/article/view/1184/1181>
2. Васюта В.Б., Житник О.М. Особливості діяльності середнього та малого бізнесу в умовах пандемії COVID-19. Економіка та суспільство. – 2021. – № 33. – Режим доступу : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-40>
3. Білик Т.О. Мале підприємництво: розвиток та прибутковість. Формування ринкових відносин в Україні. 2014. № 10. С. 78–84.
4. Закон України «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні». Із змінами, внесеними згідно із Законами № 4731-VI від 17.05.2012, ВВР, 2013, № 15, ст.98 Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua>
5. Закон України «Про підприємництво» із змінами, внесеними згідно із Законами № 785-XII від 26.02.1991, ВВР, 1991, Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua>
6. Виговська В. В. Малий бізнес України: сучасний стан та перспективи розвитку. Актуальні проблеми економіки. 2009. № 1. С. 59-64.
7. Проблеми розвитку малого та середнього бізнесу в Україні як основного джерела робочих місць. Режим доступу : <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/problemy-rozvytku-maloho-ta-serednoho-biznesu-v-ukrayini-yak>
8. Марченко В. М., Харитоненко Д. В. Сучасні тенденції розвитку малого підприємництва в Україні. Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут». 2021. – № 19. – С. 82-88. – Режим доступу : <https://doi.org/10.20535/2307-5651.19.2021.225854>
9. Дука А.П. Загальні тенденції розвитку суб'єктів малого бізнесу в національній економіці. Інфраструктура ринку. 2019. Випуск 33. С.364–371. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/33_2019_ukr/56.pdf.
10. Господарський кодекс України Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, із змінами, внесеними згідно із Законами Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua>

11. Закон України “Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні” № 2157 ІІІ від 21.12.2000. «Відомості Верховної Ради» № 7, 2001, ст. 35 Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua>
12. Закон України «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні». Із змінами, внесеними згідно із Законами № 4731-VІ від 17.05.2012, ВВР, 2013, № 15, ст.98 Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua>
13. Статистичний щорічник України за 2022 рік. Державна служба статистики України. Київ, 2023. 387 с.
14. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року. № 436-IV Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
15. Національний інститут стратегічних досліджень. Режим доступу : https://business.diia.gov.ua/uploads/7/37703-rezul_tati_opituvanna_bizn...
16. Чернега І.І., Соколюк С.Ю., Бленда Н.О., Жарун О.В. Коротеєв М.А., Майданюк Р.П. Глобальна світова криза 2020-2023 років та її вплив на діяльність підприємницьких структур. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. Випуск 104. Частина 2. 2024. С. 383-391. Режим доступу : <https://journal.udau.edu.ua/assets/files/104.2/37.pdf>
17. Пономарьова М.С., Аксьонова О.В. Умови регулювання вертикально інтегрованих підприємницьких структур агробізнесу: макро-, мезо-, мікро- рівні. Вісник ХНАУ. Серія : Економічні науки. 2019. №3. С. 391-401.
18. Рябуха М.С. Конкуренція як категорія ринкових відносин та конкурентоспроможність як предмет наукових досліджень / М.С. Рябуха, А.Є. Цицоріна // Вісник ХНАУ. Серія: економіка АПК і природокористування. – Харків: ХНАУ 6(2007): 96-100
19. Пономарьова М.С. Шовкун Л.В., Савельєва О.М. Економічні та правові важелі підприємництва як складника ефективного розвитку агробізнесу. Вісник ХНАУ. Серія «Економічні науки». – 2015. – № 1. – С. 227–236.

References.

1. Cherneha I.I., Blenda N.O., Nepochatenko O.A., Korotyeyev M.A., Mal'ovana M.M., Ponomar'ova M.S. Osnovy formuvannya sotsial'noho pidpryyemnytstva yak suchasnoyi formy hospodaryuvannya. «Nauka i tekhnika s'ohodni» (Seriya «Ekonomika») : zhurnal. 2022. № 1(1). S. 168-179. Rezhym dostupu : <http://perspectives.pp.ua/index.php/nts/article/view/1184/1181>

2. Vasyuta V.B., Zhytnyk O.M. Osoblyvosti diyal'nosti seredn'oho ta maloho biznesu v umovakh pandemiyi COVID-19. Ekonomika ta suspil'stvo. – 2021. – № 33. – Rezhym dostupu : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-40>
3. Bilyk T.O. Male pidpryyemnytstvo: rozvytok ta prybutkovist'. Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukrayini. 2014. № 10. С. 78–84.
4. Zakon Ukrayiny «Pro Natsional'nu prohramu spryyannya rozvytku maloho pidpryyemnytstva v Ukrayini». Iz zminamy, vnesenymy z·hidno iz Zakonamy № 4731-VI vid 17.05.2012, VVR, 2013, № 15, st.98 Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua>
5. Zakon Ukrayiny «Pro pidpryyemnytstvo» iz zminamy, vnesenymy z·hidno iz Zakonamy № 785-XII vid 26.02.1991, VVR, 1991, Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua>
6. Vyhovs'ka V. V. Malyy biznes Ukrayiny: suchasnyy stan ta perspektyvy rozvytku. Aktual'ni problemy ekonomiky. 2009. № 1. S. 59-64.
7. Problemy rozvytku maloho ta seredn'oho biznesu v Ukrayini yak osnovnoho dzherela robochykh mist's'. Rezhym dostupu : <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/problemy-rozvytku-maloho-ta-serednoho-biznesu-v-ukrayini-yak>
8. Marchenko V. M., Kharytonenko D. V. Suchasni tendentsiyi rozvytku maloho pidpryyemnytstva v Ukrayini. Ekonomichnyy visnyk NTUU «Kyyivs'kyy politekhnichnyy instytut». 2021. – № 19. – S. 82-88. – Rezhym dostupu : <https://doi.org/10.20535/2307-5651.19.2021.225854>
9. Duka A.P. Zahal'ni tendentsiyi rozvytku sub'yektiv maloho biznesu v natsional'niy ekonomitsi. Infrastruktura rynku. 2019. Vypusk 33. S.364–371. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/33_2019_ukr/56.pdf.
10. Hospodars'kyy kodeks Ukrayiny Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny (VVR), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, iz zminamy, vnesenymy z·hidno iz Zakonamy Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua>
11. Zakon Ukrayiny “Pro Natsional'nu prohramu spryyannya rozvytku maloho pidpryyemnytstva v Ukrayini” № 2157 III vid 21.12.2000. «Vidomosti Verkhovnoyi Rady» № 7, 2001, st. 35 Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua>
12. Zakon Ukrayiny «Pro Natsional'nu prohramu spryyannya rozvytku maloho pidpryyemnytstva v Ukrayini». Iz zminamy, vnesenymy z·hidno iz Zakonamy № 4731-VI vid 17.05.2012, VVR, 2013, № 15, st.98 Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua>
13. Statystychnyy shchorichnyk Ukrayiny za 2022 rik. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny. Kyiv, 2023. 387 s.

14. Hospodars'kyy kodeks Ukrainy vid 16 sichnya 2003 roku. № 436-IV Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

15. Natsional'nyy instytut stratehichnykh doslidzhen'. Rezhym dostupu : https://business.diia.gov.ua/uploads/7/37703-rezul_tati_opituvanna_bizn...

16. Cherneha I.I., Sokolyuk S.YU., Blenda N.O., Zharun O.V. Korotyeyev M.A., Maydanyuk R.P. Hlobal'na svitova kryza 2020-2023 rokiv ta yiyi vplyv na diyal'nist' pidpryyemnyts'kykh struktur. Zbirnyk naukovykh prats' Umans'koho natsional'noho universytetu sadivnytstva. Vypusk 104. Chastyna 2. 2024. S. 383-391. Rezhym dostupu : <https://journal.udau.edu.ua/assets/files/104.2/37.pdf>

17. Ponomar'ova M.S., Aks'onova O.V. Umovy rehulyuvannya vertykal'no intehrovanykh pidpryyemnyts'kykh struktur ahrobiznesu: makro-, mezo-, mikro- rivni. Visnyk KHNAU. Seriya : Ekonomichni nauky. 2019. №3. S. 391-401.

18. Ryabukha M.S. Konkurentsya yak katehoriya rynkovykh vidnosyn ta konkurentospromozhnist' yak predmet naukovykh doslidzhen' / M.S. Ryabukha, A.YE. Tsytsorina // Visnyk KHNAU. Seriya: ekonomika APK i pryrodokorystuvannya. – Kharkiv: KHNAU 6(2007): 96-100

19. Ponomar'ova M.S. Shovkun L.V., Savel'yeva O.M. Ekonomichni ta pravovi vazheli pidpryyemnytstva yak skladnyka efektyvnoho rozvytku ahrobiznesu. Visnyk KHNAU. Ceriya «Ekonomichni nauky». – 2015. – № 1. – С. 227–23

Khakhalin M.V. Significant development of small enterprise as the basis of its competitiveness. The significant development of small businesses as the basis of their competitiveness has been identified. The role of small businesses in ensuring a competitive environment and the strength of the national economy is emphasized. It is noted that the development of small enterprises is a necessary intellectual development of the economic and innovative potential of the region, since small enterprises are a key segment of the market economy, including will ensure the economic stability of the region, replenish budgets, create jobs, saturate the market for goods and services, and create a competitive environment. Small enterprises demonstrate mobility in the minds of the fluid dynamics of sustenance processes, adapting to market changes. It is confirmed that little enterprise is involved in a special sector of the market economy, which is the basis of fractional production and the current rate of return on investment in production, couples with the expanded freedom of market choice, will ensure the saturation of the market with goods.

Small enterprises are a broad and effective form of government, and the stinking fragments smear a lot of rice that cannot be tamed to great enterprises. The best way for a business to respond to market conditions as quickly as possible and thus impart the necessary flexibility to the market economy. An analysis of the division of a number of enterprises was carried out in 2010-2022, which showed that small enterprises form the main part of the largest number of enterprises, their power lies between 94.2% - 95.5%. It is concluded that today in the market economy one of the main places is the smallest enterprises, since they can resist monopolistic structures and act as an economical foundation for streaming price increase. Small businesses seek a balance between the interests of market participants, create all market segments and reduce the range of products and services. This can be confirmed by the fact that it is objectively necessary to support the functioning and development of small enterprises. An analysis was carried out of the total number of sold products of enterprises, which showed that in Ukraine during the period 2010 - 2022, the total number of sold products was at the forefront of all enterprises increased by UAH 7,666,789.9 million. The share of products sold by small enterprises ranged from 16.9% to 20.5%. The importance of supporting the further development of entrepreneurial activity in Ukraine has been identified as one of the priority areas for the implementation of the economic policy of our state.

Key words: entrepreneurship, small business, entrepreneurial activity, small business, competitiveness, competitive environment, business entities, economic development, market economics.

Стаття надійшла до редакції: 21.11.2024р.